

SÖDRA SKOLAN OCH SENARE HEMBYGDSGÅRD
samt
TILL TUNHEMSKÖRENS 40-ÅRSJUBILEUM

Artiklar från sidorna 9-10 i jubileumsskriften

VÄSTRA TUNHEMS
HEMBYGDSFÖRENING
1936-1986
50 ÅR

SÖDRA SKOLAN OCH SENARE HEMBYGDSGÅRD

År 1842 kom beslut om folkskolestadgan. Enligt den skulle inom varje församling eller socken finnas en fast skola med utbildad lärare. Detta skulle vara genomfört under en femårsperiod. Vid sockenstämma i Västra Tunhem den 26 maj 1844 tillsattes en kommitté för planläggning av en fast skola. Enligt kommitténs förslag skulle skolan ligga i närheten av Bryggum. Timmer och bräder skulle hemmanen släppa till och framforsla. Många sockenbor var emot en fast skola och man var oenig om platsen var den skulle ligga så besluten överklagades.

På sockenstämman den 1 mars 1846 kunde meddelas att man hade enats om platsen var den skulle byggas, det blev på Prästgårdens mark och att virke nu var transporterat till den avsedda platsen. Auktion på uppförandet av skolhuset hölls den 19 mars 1846 och på hösten samma år stod byggnaden färdig. Södra skolan blev namnet och den skulle betjäna barnen från Härstads, Sjöstorps, Bryggums, Hols, Forstena och Malöga rotar, medan barnen i rotarnas norra del skulle betjänas av den skolan som förldades i den av socknen inköpta Vennergrenska huset.

Den första läraren som tillsattes var

Södra folkskolan efter ombyggnaden vid 1900-talets början. Vykort. — Foto W Andersson.

Isac Magnus Dalstedt. Han undervisade i båda skolorna, man delade upp skolåret i två terminer. En termin läste han med barnen i Södra skolan och den andra terminen med barnen i Vargön. Magister Dahlstedt dog år 1852 och efterträddes av Johan Petter Öhman från Alingsås. År

1858 inrättades en roteskola i Malöga, så läraren fick undervisa på tre ställen. Öhman tröttnade på detta och sökte och fick en annan tjänst. Detta med att undervisa på flera ställen förstod man inte var så bra och år 1863 beslutade församlingen att tillsätta ytterligare en ordinarie lära-

Hembygdsgården efter ombyggnaden 1968. — Foto från 1980-talets början av Bernt Sundström.

re. År 1860 valdes Andreas Johansson Nordblom till lärare, han var född i Krokstad, Bohuslän. Han uppehöll lärartjänsten vid Södra skolan i 37 år. Han var även församlingens organist i många år, han förestod poststationen och var en mycket verksam kommunalman. Lärarbostad byggdes år 1898 intill skolan. Här fanns tidigare ett litet hus som poststationen var inrymd i, men det huset flyttade Nordblom med sig när han slutade som lärare och flyttade till Norrland.

När skolan byggdes var entrén eller ingången på sydvästra sidan, men i början av 1900-talet byggdes skolan om och man flyttade ingången till nordöstra sidan. När dessa arbeten gjordes fick barnen gå i skola i ordenshuset. Efter denna ändring kom man i i omklädningsrummet, innanför detta fanns ett rum som användes till slöjdsal och så var det skolsalen. På vinden fanns ett litet rum som disponerades av läraren och före det lärarbostaden byggdes fanns det kanske något mer rum i bottenvåningen för lärarens bostad. Södra skolan blev genom att barnantalet ökade snart för liten. Forstena skola kom till och för barnen från Härstad och Fristorp fick man inträtta en skolsal på ålderdomshemmet. Kommunen beslutade nu att bygga en ny skola i den södra delen av kommunen, och den byggdes vid Mulltorp. Den togs i bruk år 1930. Samtidigt byggdes nya lärarbostäder på samma plats.

Genom detta blev Södra skolan nedlagd, men den användes en kort tid som småskola innan småskolesalen i Mulltorp blev färdig. Under några år användes den som bostad, men några omändringsarbeten gjordes inte. När hembygdsföreningen bildats år 1936 fick den av kommunen disponera lokalerna för sina samlingar. Snart inkom hembygdsföreningen med en begäran till Västra Tunhems kommun att få övertaga lokalerna. Vid sammanträde år 1947 beslutar kommunalfullmäktige att skänka skolan ävensom lärarbostad och övriga uthus till hembygdsföreningen. Lärarbostaden blev nu vaktmästarbostad för hembygdsgården.

Skolhuset var mycket omodernt, det fanns inga toaletter och uppvärmningen var en kamin. Vad som saknades i södra delen av kommunen var en föreningslokal. En bygdegårdsförening hade arbetat i några år men ej lyckats att lösa lokalfrågan. Nu kom man på idén att låta hembygdsföreningen bygga om skolan till samlings- och föreningslokal. Vid ett gemensamt möte med hembygdsförening-

ens styrelse och bygdegårdsföreningens styrelse kom ett sådant beslut till. Bygdegårdsföreningen upplöstes och hembygdsföreningen fick ansvaret att få en samlingslokal här i denna del av kommunen. Genom att det gamla sockenmagasinet blivit hitflyttat så kunde man flytta en del av samlingarna dit och få skollokalen mer ledig. Ritningar upprättades och i början av år 1967 kunde ombyggnadsarbetet igångsättas. Det blev en tillbyggnad så att huset förlängdes cirka tre meter, så att man fick en scen. Köket blev i det gamla omklädningsrummet och entrén flyttades tillbaka till den ursprungliga platsen när skolan byggdes. I andra våningen inreddes ett rum för mindre sammankomster och studiecirkel. Ekonomin klarades dels genom ett anslag från Västra Tunhems kommun på 57.700:— kr. Vargöns AB skänkte 15.000:— kr. Föreningen kunde själva anslå 10.000:— ur

egen kassa och kommunen lämnade ytterligare ett mindre anslag av pengar som fanns kvar i magasinsskatten.

Genom dessa anslag och gåvor kunde hembygdsföreningen klara ombyggnaden utan att låna några pengar och att skuldsätta sig, det har varit en stor tillgång för föreningens ekonomi.

Under hösten 1967 invigdes lokalerna och har snart varit i bruk under 20 år. De har under denna tid varit en stor tillgång för hembygdsföreningen och för dess verksamhet och för befolkningen i den här kommunen. Under vinterhalvåret är den nästan upptagen alla kvällar i veckan. Det är också ett kulturellt intresse att kunna bevara en så gammal byggnad och många av de äldre Tunhemsborna som kommer hit minns sin egen skoltid här. Det är även en mycket vacker plats som den är uppförd på.

Bertil Sandblom

TILL TUNHEMSKÖRENS 40-ÅRSJUBILEUM 1958

Tunhemskören och dess ledare Kantor Karl Jonsson kom från 6/1-1918 att betyda mycket både i det kyrkliga som profana musiklivet under ett femtiotal år. Sista gången Tunhemskören var samlad till sång var då de tog ett sista farväl av sin högt värderade ledare. En körmedlem Berta Johansson hade varit aktiv sångare från det kören bildades till dess upplösning 1979. Sigrd och Harald Frisling, Elvira Johansson och Gustav Johansson var också aktiva i kören under nästan hela dess verksamhetstid. Vid körens 40-årsjubileum hade Emil Svensson skrivit följande minnesdikt.

Till Tunhemskörens 40-års jubileum 1958.

Årstider växla och tiden den går
Nu svunnit det har ett fyrtiotal år
sedan första gång Kantor Jonsson
rösterna pröva
för att till körsång dem kunna öva.

Då var det vinter allt var i vinterdräkt.
Både skogen och slätten med snö var täckt
även berget och vid det de små stugorna
när kören som första sång sjöng
”Dold mellan furorna”.

Men det blev vår, sommar och höst.
Julen den kom.
I kyrkan vid ottan sjöng kören en sång
som började med de orden

”Herren av himlen är kommen till
jorden”

Sedan dess nya sångare kommit även
sångare gått.
Men flera dock troget med sin ledare
stått.
År efter år tråget till övningar vandrat.
I solsken och regn och månljusa
kvällar omvartannat.

Kören har uppträtt och sjungit både
här hemma och borta.
Hur vindarna än blåst den ändå ej
kommit till korta.
Utöver Tunhemsbygd körsången har
klingat.
Ekot från berget sin hyllning dem
bringat.

Må sången få ljuda som hittills den gjort
till glädje i hembygd och även på
annan ort.

I kyrkan och vid Valborgsmäsoeldens
gnistrande sken
hälsa våren välkommen till våra
bygder igen.

Så till sist vill vi oss i lyckönskings-
kören blanda
med förhoppningen att ni mot fram-
tiden skall få vandra
för att tillsammans sjunga mången
sångmelodi
där det finns glädje och allvar samt
skön harmoni.